

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЛІГІЙНОСТІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вивчення релігійності займає важливе місце в соціології. Існує велика емпірична база для цих досліджень. Різні соціологічні теорії надають додатковий інструментарій для ефективного збору і аналізу даних щодо релігійності. Процеси, притаманні сучасному українському суспільству призвели до релігійного «Ренесансу», який супроводжується збільшенням кількості релігійних організацій та ростом їх впливу на суспільні процеси. Проте, сьогодні релігійні цінності та практики існують поряд із світською культурою, що накладає певні обставини у функціонуванні релігійного інституту та призводить до його сутнісних змін. У цьому ракурсі соціологія релігії розширює кордони своєї проблемної площини [1, с. 3]. Великі зрушення в релігійному середовищі відбуваються і під впливом секуляризації, достатньо складного явища, сталого розуміння цього феномена поки що немає [2, с. 107].

Релігія – це світогляд, світорозуміння, світосприйняття, а також узгоджена з ними поведінка людей, яка визначається вірою в існування надприродних сфер, артикульованих у зрілих формах релігії в якості Бога, божества [5, с. 113]. Релігійність кожного народу є своєрідною, має свої специфічні форми вияву, які є надбанням його культури [3, с. 141].

Першими соціологами, які вивчали релігійність в різних суспільствах були Еміль Дюркгейм («Елементарні форми релігійного життя», 1912 р.), Макс Вебер («Протестантська етика і дух капіталізму», 1905 р.) та Георг Зіммель («Релігія», 1906 р.).

Соціолог Ч. Глок виділяє такі елементи системи релігійності: почуття та емоції, культову активність, вірування та переконання, знання та уявлення про світ, реалізація вищезгаданих елементів у повсякденному житті. Відповідно цим елементам (незалежно від віросповідання) існують емоційний, ритуальний, ідеологічний, інтелектуальний, поведінковий рівні. Релігійна віра є різновидом віри взагалі. Функції релігії і церкви як інтегруючих інститутів, що об'єднують великі групи людей на основі спільних релігійних ідей і світоглядних позицій, спираються на здатність людини до віри/вірування. На функціонування релігійності, як ми вважаємо, насамперед, впливає той рівень релігійних свобод, які створені в українському суспільстві. На думку науковця М. Бабія, свобода совісті та

свобода релігії стали розглядатися в нерозривному зв'язку зі світоглядними, духовними, життєвими аспектами буття особистості.

29–30 січня 2020 р.у Харкові відбувся Форум представників церков і релігійних організацій Східної України, організований та проведений Представництвом Фонду К. Аденауера в Україні. На цьому була здійснена презентація результатів соціологічного дослідження «Релігія і Церква в українському суспільстві», проведеному 4-9 жовтня 2019 р. Опитано 2015 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. За даними служби Центру Разумкова рівень релігійності українського суспільства знизився в 2019 р. й складав 66% (проти 76% – у 2014 р., 71% – у 2010 р. та 58% – у 2000 р.). Рівень релігійності залишається залежним від регіону: віруючими себе вважають від 81% жителів Заходу до 52% жителів Сходу країни (в 2013 р. відповідно 86% і 56%, в 2010 р. – 89% і 66%) [4]. Для української релігійності характерним є забезпечення таких закономірностей, як залежність рівня релігійності від статі (рівень релігійності в 2013 р. серед жінок був вищий, ніж серед чоловіків: 75% і 57% проти 79% і 62% у 2010 р., відповідно в 2013 р. – від 62% у наймолодшій групі до 73% – у найстаршій). Але дуже маленький відсоток громадян України виховувалися в релігійному дусі в 2000 р., лише 31%, у 2010 р. – 33%, у 2018 р. – 39%, 2019 р. – 36%. За даними опитування 64% українців відносять себе до православ'я, 9% до греко-католицизму, 1% до католицизму, 1% до протестантизму, 1% до ісламу, 1% до іудаїзму і 8% до християн в цілому [4].

Хоча Православ'я в Україні кількісно й переважає, проте це домінування не є абсолютним. Українське суспільство ХХІ століття є прогресивним і толерантним до українців, які належать до інших конфесій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко В. А. Посібник до вивчення курсу «Соціологія релігії». Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2015. – 24 с.
2. Докаш В. І. Соціологія релігії : навч. посібник. Чернівці: Чернівецький національний ун-т, 2010. – 254 с.
3. Пірен М. І. Соціологія релігії: Підручник. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. - 344 с.
4. Соціологічне дослідження Центру Разумкова "Релігія і Церква в українському суспільстві". URL: https://razumkov.org.ua/uploads/socio/kharkiv_2020.pdf